

KAĞIDIN SERÜVENİ-9 Cumhuriyet Türkiye'sinde kağıt ve matbaa-1

Prof. Dr. Dursun Koçer

(İstanbul Kültür Üniversitesi) d.kocer@iku.edu.tr

Cumhuriyet Türkiye'sine Osmanlı'dan kağıt üretimi yapan bir fabrika kalmamıştı. Kağıt ithalatı için ek bütçe ve önlemler alınmak zorunluymuştu. 1930 yılında ithal edilen kağıt miktarı yaklaşık olarak 20 ton civarındaydı ve toplam ithalata yaklaşık %10'u kadardı ve ülkede bu konunun uzmanı da yoktu.

İstanbul Heybeliada'da 1899 yılında doğan Mehmet Ali KAĞITÇI, İstanbul Erkek Lisesi ve 1922 yılında Darülfünun Fen Fakültesi Kimyagerlik Bölümünü bitirdi. 1925 yılında Almanya'da Hannover Teknik Üniversitesinde çalıştı ve 1926 yılında da Fransa'ya geçti, Grenoble Üniversitesi Fen Fakültesinden 1927 yılında Yüksek Kağıt Mühendisi olarak diploma alarak Türkiye'ye döndü.

Ülkesinde Kağıt Sanayii kurulması için girişimlere başladı. Vakit gazetesinde kağıtçılık ile ilgili yazılar yazdı. 1928 yılında, "Selüloz ve Kağıt: Selüloz Sanayisinde Müstehlik Değil Müstahsin Olmalıyız" isimli bir kitap yayınladı. Bu kitapta kağıt sanayiinin acilen kurulmasını ayrıntıları ile anlattı.

Bütün bu çabaları nihayet kamu oyunda ve devlet katında ilgi uyandırdı.

Ülkenin ilk kağıt mühendisi

17.Şubat-04. Mart. 1923 tarihleri arasında İzmir'de yapılan I. İktisat Kongresinde, Büyük ATATÜRK ekonomik gelişme konusunda acil önlemler alınmasını önerdi ve batıdaki sanayi devrimini yakalamamız gerektiğini ifade etti. Sanayi devrimi için önde gelen ihtiyaçlardan bir tanesi de ülkede kağıt ve matbaa sanayiinin kurulmasıydı.

Öte yandan Mehmet Ali kağıtçı'nın ülkedeki tek kağıt mühendisi oluşu, Almanca ve Fransızca bilmesi bir çok yabancı firmadan iş teklifleri almasına neden oluyordu. Mehmet Ali Kağıtçı tüm bu teklifleri geri çevirdi ve nihayet 08. Aralık. 1929 günü Ankara'ya davet edilerek, kendisinden ülkenin sanayi planlaması için bir kağıtçılık raporu istendi.

Son derece ayrıntılı bir rapor hazırlandı ve 1932 yılında, o zaman Türkiye İş Bankasının başında olan Ce-

lal Bayar konunun önemini göz önüne alarak Mehmet Ali Kağıtçı'nın raporuna sahip çıktı. Aynı yıl İktisat Vekili olan Celal Bayar, İş Bankasının kağıt fabrikası kurmasını gündeme getirdi.

Celal Bayar, İktisat Vekili olmadan önce konuyu ATA-TÜRK'e ayrıntılı biçimde anlatmış ve onayını almıştı. 1933 yılında Sümerbank kuruldu ve kağıt fabrikasının kurulması görevi bu kuruma verildi.

1933 yılında hazırlanan "Birinci Beş Yıllık Sanayi Pla-

nı" içinde Sümerbank öncülüğünde; Kimya, Demir, Küçük, Sünger, Pamuklu yünlü kumaşlar, Şeker ve KAĞIT sanayiinin kurulmasına da karar verildi.

Aynı yıl, Mehmet Ali Kağıtçı, Ankara'ya davet edildi ve Kağıt Fabrikasını kurma çalışmalarına başlaması istendi. İlk aşamada yılda 10-12 bin ton kağıt üretecekti. Kağıtçı'nın yaptığı çalışmalar dikkate alınarak; İstanbul'a kara, deniz ve demiryolu ile ulaşım avantajı, Kilez deresi ve Sapanca gölü olarak su bolluğu, orman ve işçi temini konularında öne çıkan İZMİT fabrika yeri olarak karara bağlandı. Kağıtçı 350 lira maaşla Sümerbank Genel Müdürlüğünde göreve başladı. Zemin etütleri ve diğer tüm ölçümler yapılarak Batı İzmit yöresinde fabrikanın kurulması planı Celal Bayar'a sunuldu.

10. Temmuz 1934 tarihli kararname ile İzmit dışında; İstanbul, Bolu, Zonguldak, Sinop, Bursa, Bilecek ve Kastamonu'da da Sümerbank tarafından kağıt fabrikaları kurulmasına karar verildi.

Sonraki yazımızda konuya devam edeceğiz.

KAYNAKLAR:

SEKA Tarihi. Uygun Kocabaşoğlu, Aydan Bulutgil, Fahtettin Çiloğlu, İlker Evrim Bilbaş, Nesim Şeker, 1996, Tarih Vakfı Yayınları. Kitabın Doğuşu. L.Febvre & H.J. Martin, Çeviren: Gül BATUŞ, 2000, Avcıol Basım.

Kağıdın ve Matbaanın Kültürel Tarihi. Zeki TEZ, 2008, Doruk Yayınları

Kağıt Yolunda. Erik ORSENNA, Çevire: Akın TERZİ, 2013, Metis Yayınları

İbrahim Müteferrika Eserlerinden Yalova Kağıthane'si. A. Nezih Galitekin, 2013, İBB Araştırma İnceleme Serisi-1.

İstanbul'da Yahudi Matbaatı. Yasin Meral, 2016, Divan Kitap.

Kağıt. Barbara Somerville, Çeviren: Barış CEZAR, 2017, TÜBİTAK Yayınları

Beyaz Büyü. Lothar Müller, Çeviren: Sevinç Altınçekiç, 2018, Koç Üniversitesi Yayınları.

İbrahim Müteferrika ve Yeni Bilimin Türkiye'ye Girişi. İnan Kalaycıoğulları, 2020, Muhayyel Yayınları.

Türkiye'de Rum Basını, Ali Arslan, İÜ, Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü.

